СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 247. Джерзі Сіті, Н. Дж., Четвер, 22-го жовтня 1936. — VOL. XLIV. No. 247. Jersey City, N. J., Thursday, October 22, 1936. THREE CENTS

АРЕШТУВАЛИ РЕСТОРАННИХ РЕКЕТІРІВ

РЕКЕТІРИ ОПАНУВАЛИ ДВІ РОБІТНИЧІ ЮНІЇ.

НЮ ЙОРК. — Спеціяльний прокуратор Томас Е. Дюї обвинуватив 14 осіб, а між ними і двох практикуючих адвокатів, в організуванні рекету, який опанував дві робітничі юнії. Рекет був у початках під командою відомого рекетіра Артура (Доч Шульца) Флегенгаймера. Рекетіри оснували „охоронне товариство" і при його помочі добували від власників ресторанів величезні суми грошей, а заразом ошукували робітничі юнії та обкрадали їх з юнійних грошей. Таке каже прокуратор та підкреслює, що один з адвокатів-рекетірів був навіть співучасником у вбивстві людини. Від ресторанників вимушували гроші, чи там окуп, терористичним способом, як відгрожуванням вкидування в ресторанні доми вонючих бомб, побиттям власників ресторанів чи пікетуванням ресторанів. Трьох обвинувачених названо в акті обвинувачення провідниками відділу ч. 16 „Готел енд Ресторант Емплоїс Інтернешенел Елайенс енд Бартендерс Юніон". Рекетіри добували при помочі цього терору річно коло $2,000,000. З 14 обвинувачених арештовано 9, а 5 осіб не годні ще зловити. Рекетіри хотіли опанувати всі робітничі юнії, яких члени є ресторанними робітниками в Ню Йорку, щоб дістати в свої руки юнійні фонди і ними оперувати. А рекетірське охоронне товариство, ними основане в 1933 р. під назвою „Метрополітен Кефетірія Овнерс Сервіс Компані", побирало від деяких ресторанників і по $10,000 за „охорону".

ПРОТИ ПАРТІЙНОСТИ В ІМЕНУВАННІ СУДДІВ.

НЮ ЙОРК. — Адвокатська палата міста Ню Йорку перевела на своїм чвертьрічнім засіданні ухвалу, якою відкинула кандидатів на суддів апеляційного суду, котрих назначили обидві головні партії, себто демократична і републиканська. Адвокатська палата заявила, що кандидати є добрими суддями, але не мають кваліфікацій на суддів в апеляційнім суді. А сталося це тому, що при назначенню, каже палата, не рішають судейські кваліфікації, а тільки політичні впливи.

ПРОДОВЖИЛИ ЧАС ГОЛОСУВАННЯ.

ОЛБАНІ. — Надзвичайна сесія леґіслятури радила тільки три години й ухвалила тільки два закони. Одним з них є продовження виборчого дня вечором від години 6-тої до 9-тої. Це відноситься до цілого нюйорського стейту.

З ЦІЛИМ СЕРЦЕМ — ЗА РУЗВЕЛТА.

ЮТИКА (Ню Йорк). — Так заявив на передвиборчім вічу губернатор Ліман. І підкреслив, що так відчуває цілий нюйорський стейт.

ОДНІ ГУДІЛИ ПРОТИ ЛАНДОНА, А ДРУГІ ЙОГО ВИТАЛИ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС. — Губернатор Ландон прибув до стейту, який вважають, що є в цілости за Рузвелта. Тому не диво, що одні його витали оплесками, а другі гудінням. Ті, що виявляли свое негодування, були головно робітники з Доблю Пі Ей. Ландон і тут заявив у промові, що Рузвелт не повинен бути вибраний президентом, якщо має бути задержана в цім краю американська форма правління.

ДЖАН ДЕЙВІС ЗА ЛАНДОНА.

НЮ ЙОРК. — Джан В. Дейвіс, демократичний кандидат на президента в 1924 р., заявив, що він завжди був демократом з переконання, а не для джабу. І таким є тепер. І тому може сказати чисту правду, а саме зазначити, що теперішня демократична адміністрація не придержується демократичних принципів, а її допомогова акція підкопує мораль народу. Партія не держиться давньої засади: рівні права для всіх, а привілеї для нікого. Вона теж заводить диктатуру в Америці. Ось тому Дейвіс є за вибір Ландона.

ПРОТИ „ЦІСАРСЬКИХ РОЗТИНІВ".

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Д-р Френк В. Линч з Сан Франсіско говорив на конгресі „Амерікен Каледж оф Сордженс" про т. зв. „цісарські розтини", себто про положничу операцію розтину черева й уразу підчас пологів, щоб видобути живий плід. Роблять цю операцію, коли з якихсь причин неможливі нормальні пологи. Д-р Линч ствердив, що в ніякому краю на світі не вмирає стільки жінок через цю операцію, як в Америці. А це тому, що беруться за неї лікарі, які не мають відповідної практики для таких операцій.

ДРУКАРІ ЗА РУЗВЕЛТА.

НЮ ЙОРК. — „Ди Амерікен Лейбор Парті", що підпирає президента Рузвелта і губернатора Лімана, подає, що до неї приступила юнія друкарів (відділ ч. 6), яка є теж за Рузвелта, бо він уявляє собою „поступ", а Ландон представляє „рекацію".

ЗАКИДАЄ ГУВЕРОВІ, ЩО ШИРИТЬ ПАНІКУ.

Секретар внутрішніх справ Ікес таврував у Філядельфії Гувера за те, що закинув адміністрації Рузвелта „інтелектуальну нечесність" за те, що вона зичила гроші, щоб привернути краєві добробут. Це, казав Ікес, закидує Гувер, за якого довг держави зріс на $3,452,000,000 і який залишив Рузвелтові незбалянсований буджет. Тепер цей Гувер ширить паніку і закидує адміністрації нечесність за те, що врятувала край від хаосу.

ПЕНСІЯ НА СТАРІСТЬ.

Норвезький уряд має намір від липня 1937-го р. ввести в життя одноцільний закон про засоблення на старість. Кожний громадянин по 70 роках життя, наскільки не буде мати забезпеченого утримання, дістане пенсію 300 корон річно на селі, а 480 корон річно в місті. На цей фонд держава буде платити половину, громади одну четвертину, а одну четвертину дасть окремий податок. На ту ціль буде треба 40,000,000 корон, бо Норвегія має тепер 161,000 громадян, що мають понад 70 літ.

ЧИ СЛОВО „ГИЦЕЛЬ" Є ОБРАЗА?

Псарі, брати Олександер і Осип Вісневські в Яківці, білостоцького повіту, кажуть, що це слово є образа. Вони навіть побили 12-літнього Кучковського за те, що назвав їх „гицлями". А суд, хоч признав, що слово „гицель" образливе, засудив обох Вісневських за побиття по 6 місяців вязниці.

ЯК ШИРИТЬСЯ ПРОТЕСТАНТИЗМ У СТАНИСЛАВІВСЬКІЙ ЕПАРХІЇ.

З протестантських пресових органів, що появляються українською мовою в Коломиї і Станиславові, виходить, що на терені станиславівської епархії протестантський рух між українським населенням постійно зростає. В кожному числі тих газеток читаємо про нові здобутки евангелизму на Підгірю і Покуттю, де вже основано кількадесять протестантських станиць, куди стягають виключно українців. Як читаємо у „Вірі й науці", протестанти відкривають за допомогою Голяндії першу українську евангелицьку школу (7-клясову) в Коломиї ще з цим шкільним роком.

ЧОМУ ПОЛЯКАМ НЕ ПОВЕЛОСЯ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРИЩАХ.

Підчас пресової конференції в Польському Олімпійському Комітеті голова цього комітету, полк. Глябіш, заявив, що головною причиною польських невдач підчас Олімпіяди в Берліні є слабий засяг польського спортового руху й малий натиск, положений на розвиток спорту в школі, дальше нехіть поляків організуватися, підпорядковуватися і систематично працювати. Щоб у будучині осягнути успіх, треба повести більше усспортовлення молоді, а також треба поширити спорт у війську й у військовому вишколі (П. В.). Щойно з цих мас змагунів можуть виявитися рекордисти.

НЕ РОЗВІДЧИКИ, А ГРАБІЖНИКИ.

У Львові коло залізничого мосту при вул. Полтвяній коло міських бараків напали вечором у 20-тій годині три напасники на двох робітників — Ст. Бережницького з Дятин і про. Бр. Гертовича з Мостиськ. Напасники спинили цих робітників і представлялися їм як розвідчики державної поліції. В такому характері вони перевели в згаданих робітників особисту ревізію й забрали від Бережницького мошонку з 21 зл. і ножик вартости 6 зл. Крім цього ці, як виявилося, фальшиві розвідчики зажадали ще від Бережницького валізи, а коли він валізи не хотів дати, грабіжники побили його по голові, руках і лиці, валізу забрали і втекли.

СМЕРТЬ БАТЬКА В ХВИЛІ КОЛИ МАТИ ПОВИЛА СИНА.

У Варшаві на розі вулиць Всполної й Кручої 30-літній безробітний горбун Зигмунт Скоруп стрілив до жінки, що переходила коло нього, й зранив її кулею з револьвера в чоло й у шию. Жінка кинулася втікати, а горбун стріляв дальше. Одною кулею поцілив припадком переходячого 27-літнього студента І. Котвіна, який таки зараз упав на тротуар і помер. Котвін ішов до своєї жінки до лічниці, де вона якраз повила сина. А горбун Скоруп стріляв, як виявилося, до своєї бувшої нареченої Ст. Сосновської за те, що вона з ним зірвала. Сосновська тяжко ранена, але жие.

ЧОЛОВІК, ЩО НЕ СПИТЬ УЖЕ 19 ЛІТ.

У Відні живе урядовець, румун Грін, що вже 19 літ не може спати. Свою голову записав він за порядну суму гроша інститутові Рокефелера в Монаку. Голову Гріна будуть досліджувати по його смерти. Біда з головою і зі сном трапилася Гринові в світовій війні в одному бою по вибуху гранати. Від цеї гранати стрясся його мозок і він від тої хвилини не може спати. Зпочатку це так нервувало Гріна, що він намагався поповнити самогубство, але пізніше привик до цього ненормального стану. Ніччю лежить він на своїй канапі, або слухає музики в радіо. Рано купається в зимній воді і йде до праці. Цікаво, що Грін має незвичайно сильний апетит, а останніми часами його зінні дуже звузилися.

ТЕМНОТА ПОЛЬСЬКОГО СЕЛА.

В Познанщині в Яворові при праці на полі Ст. Стшецкалів, літ 16, зломила ліву руку. Замісць до лікаря, темні люди відвезли хору дівчину до знахора в Гембіцах. Знахор завісив свою пацієнтку за хору руку на шнурку на дверях. Хора цілим тілом повисла на зломаній руці. Знахор лищив дівчину довший час на шнурку. Він казав, що цим робом дівчина виздоровіє, а тимчасом дівчина вломила собі ще й ключицю. Про біль нещасної нема що й говорити. Її відвезли чимскорше до лічниці.

КСЬОНДЗ „КОСЬЦЬОЛА НАРОДОВОГО" ЗАХОПИВ ГРОШІ.

Парох „Косьцьола Народового" в Ломжі, кс. Пехульський виграв на чвертку Державної Клясової Льотерії, яку мав, 4,000 зл. За якийсь час кс. Пехульський зголосився до касового віконця дирекції льотерії в Варшаві по виграну. Урядник помилково виплатив йому замісць 4 аж 10 тисяч злотих. Зараз по відході ксьондза урядник похопився, намагався догонити ксьондза, але безуспішно. Урядник звертався аж до пароха „Косьцьола Народового" в Варшаві, кс. Пекажа, з проханням інтервеніювати. Кс. Пехульський заявляв, що про ніщо не знає, що одержав у касі стільки, скільки йому належиться за виграну. Поліція почала підглядати і завважила, що кс. Пехульський розпоряджає більшими сумами. Аж по арештуванню ксьондз признався до вини. В цій справі відбулася розправа в окружнім суді у Варшаві. Обвинувачений оправдувався, що зпочатку не числив гроші, що опісля хотів надвишку віддати але „забув" це зробити. Суд засудив кс. Пехульського на півтора року вязниці.

ПО 20 РОКАХ!

З Медіоляну (Італія) звідомляють, що в горах Адамельо, недалеко провалля Тонете, на висоті 2,960 м. знайшли цими днями тлінні останки 16 полеглих вояків, що досі лежали спокійно під ледівцем. Ці вояки — 15 австрійців і 1 італієць — полягли певно підчас воєнних ділань на згаданій горі між 20-тим квітня й 15-тим травня 1916-го року. Припускають, що під ледівцями мусять іще лежати інші жертви війни.

АНТОНОВ-ОВСЕЕНКО ОБВИНУВАЧЕНИЯ.

„Прагер Тагеблят" подає з Москви, що в стан обвинувачення поставлений бувший совітський посол у Празі й у Варшаві, Антонов-Овсеєнко.

Антонов-Овсеєнко оповістив у московській пресі покаянного листа. Це нічого не помогло. Його обвинувачують за „контрреволюційну" діяльність та участь у змові.

Антонов-Овсеєнко належав до старших большевицьких діячів. Як царський офіцир організував у Севастополі бунт гарнізону, а в 1917 році з Зимової Палаті в Петрограді арештував тодішній тимчасовий уряд. Підчас походу большевицьких банд на Україну на початку 1918 р. він причепив до свого назвища „Овсеєнко".

НАСЛІДКИ ГОСПОДАРСЬКОГО ХАОСУ НА СВІТІ.

В Бразилії знищили до цеї пори понад 37 міліонів мішків кави. Від кінця липня до 15. серпня знищили 361,000 мішків. У Голяндії в одній тільки місцевості Вельо знищили мілійон кг. городовини. Облили її нафтою й підпалили. Таким чином знищили 350,000 кг. огірків, 60,000 кг. фасолі, 30,000 голов салати, 160,000 помідорів і багато іншого роду городовини. Все те зробили тому, щоб удержати ціну згаданих продуктів.

БРИТАНІЯ АПЕЛЮЄ ДО ЕСПАНЦІВ

ЛОНДОН. — Британський уряд поручив своєму амбасадорові в Мадриді звернутися до еспанських воюючих сторін, щоб вони щадили цивільне населення, головно жінки. У звязку з наступом повстанців на Мадрид червоні еспанські загони арештували в Мадриді кілька тисяч осіб, яким грозить мучениця смерть. Британський уряд запропонував, щоб усі небажані в Мадриді особи забрати на свої кораблі та вивезти на якийсь час з еспанських територій.

СОВЕТИ ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ПОСИЛКУ ЗБРОЇ.

МОСКВА. — Хоч советський уряд формально ще не відступив від пакту невтручання в еспанські справи, проте всі догадуються, що він приготовляє великі посилки зброї й амуніції, а передовсім боєвих літаків. Советська преса прибрала дуже бундючний тон і каже, що Совети не допустять до програної еспанського лівого уряду. В Москві думають, що висилка 100 боєвих літаків повернулаб воєнне щастя на бік лівих.

ПРИЇЗД ЧІЯНА ДО БЕРЛІНА.

БЕРЛІН. — До Берліна приїхав італійський міністер закордонних справ, граф Чіяно. Його витали німецькі власти зо спеціяльними почестями, неначе якого монарха. Догадуються, що приїзд Чіяна до Берліна стоїть у звязку з погрозами Москви помагати еспанському лівому урядові. Німеччина й Італія задумують створити спільний фронт проти комунізму та інших течій, що поборюють фашизм.

ЖИДІВСЬКІ ПОГРОМИ В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — В часі розпочаття нового шкільного року по всіх польських університетах і високих школах вибухають протижидівські виступи. Жидівських студентів побивають, та змушують їх сидіти окремо в задніх лавках. Такі протижидівські виступи мали місце в торговельній школі в Варшаві, де побито більше як 20 жидівських студентів.

ЯК ГИНУЛИ КАМЕНЕВ, ЗІНОВЄВ І ІНШІ.

ЛОНДОН. — Лондонські часописи описують подробиці, як гинули Каменев, Зіновєв і інші бувші большевицькі провідники, яких засуджено на смерть. Всі вони, крім Каменева, вірили, що їх помилують і пішлють на заслання. Перед смертю позволили їм бачитися зріднею. Першого розстріляли Каменева. Він умер відважно. Після першого вистрілу смертної чети він іще жив. Офіцир ГПУ підійшов до нього та копнув його в голову. „Добий його!" — кричав він до інших членів ГПУ. З тими словами він сам добув револьвер і післав Каменеву ще одну кулю в голову. Нужденно умирав Зіновєв. Він був цілковито зломаний. Передтим, як його виводили, він зімлів. На нього вилили відро зимної води. В напів притомному стані його вивели до другої кімнати, ч. 16, в Лубянській тюрмі і там чекіст, запустивши пальці одної руки в його волосся, а другою приклавши ззаду до його голови револьвер, поклав його трупом. Відважно вмирав Смірнов. Він хотів в останнім моменті написати лист до Сталіна, але в хвилі, як написав „Товариш Сталін", один з присутніх чекістів підійшов до нього і ззаду застрілив. З 16 засуджених розстрілено тільки сімох. Що з рештою сталося, — крім чекістів ніхто не знає.

РИДЗОВІ СМІГЛОМУ ДАЮТЬ МАРШАЛКІВСЬКУ БУЛАВУ.

ВАРШАВА. — Генералові Ридзові Сміглому, теперішньому диктаторові Польщі, уряд задумує вручити 11-го листопаду маршалківську булаву. Того дня, що святкується як день „незалежности Польщі", буде офіційно проголошена програма нової політичної польської партії, що піддержуватиме нинішній уряд. Партію цю творять на місце попередньої, званої „безпартійним бльоком", яка зо смертю Пілсудського розлетілася.

ДАЛЬША БОРОТЬБА В ЕТІОПІЇ.

АДІС АБАБА (Етіопія). — Хоч війна в Етіопії формально закінчена, то фактично вона продовжується. Етіопські партизани нападають на італійські відділи і винищують їх. Деколи вони входять навіть у більші битви. На днях вивязалася між італійським полком і етіопським більша боротьба, в якій брала участь артилерія. Боротьба була дуже жорстока та тревала 6 годин. Етіопці відступили, залишивши 400 трупів.

КРІВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ В БЕСАРАБІЇ.

ЧЕРНІВЦІ. — В Ліянука в Бесарабії дійшло до кривавих заворушень. Викликали їх прихильники старого календаря. Узброєні мешканці села намагалися розброїти жандармерію. Дійшло до сутички, в якій одна особа згинула, а три були тяжко ранені. Влада післала тепер до згаданого села відділи жандармерії в силі 1,000 людей в цілі „пацифікації".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of tl Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДО НАРОДНЬОЇ МУДРОСТИ

Як це може бути, щоб ви там у ґазеті, чи там у проводі, не могли собі дати ради з якимсь-там чоловічиною, що своїми сплетнями, що їх пускає словом чи друком між громадянство, спричинює баламуту і деморалізацію між народом? Ось таке питання, як і йому подібні, доводилося нам нераз діставати. А з тими питаннями вимагається заразом від ґазети, щоб вона відразу вдарила, як то кажуть, по лобі отих народніх шкідників. А якщо ми цього в ґазеті не робимо, хочби тому, що це дуже часто неможливе з причин від нас незалежніх, то на нас звалюють відповідальність за те, що лихо не направлене.

Ми цеї справи не будемо розбирати основно. Але хочемо звернути увагу тих, що ставлять до нас такі вимоги, на те, щоби подумали, чи преса як така може дійсно за одним махом направити лихо, нанесене громадській справі ріжними невідповідальними особами, хочби ті особи були навіть незначні. Правда, що розправитись можна з особою нераз навіть дуже скоро, але не так скоро можна направити лихо, накоєне цею особою. І тому саме так дуже покутується нераз у громадській роботі за нерозважні вчинки навіть самих по собі невеликих амбітників, що затроюють громадське життя розповсюднюванням таких неправдивих вістей, що відносяться до великих, а для нації то й святих справ.

І нам теж нераз дивним видавалось, як це є, що нераз так довго треба ждати, поки вдасться заперечити звичайні наклепи й успокоїти громадянство до цеї міри, щоб воно повірило, що все є в порядку. Роздумуючи над тим, приходить нам у допомогу та мудрість, яка вийшла з нашого села, а яка каже: Як один дурень камінь у воду вкине, то й 12 мудрих не витягнуть. Прирівнюючи це до нашого питання, вийде: Як один нечесний поширить якийсь тяжкий наклеп, то потім треба довгих і великих зусиль, щоби правда знов стала горою. А вже як той наклеп поширюється при помочі друкованого слова-ґазети, то справа стає ще тяжча, особливо тоді, коли та ґазета, що такі наклепи пускає, не лякається ні громадського ні американського суду, бо — не має нічого до страчення.

На селі бачив наш селянин дурного й камінь, а наш Франко думав у подібнім випадку про дурного й про перо, і написав: Не дай, Боже, дурному пера в руки. Ось таких дурних і невідповідальних, з пером у руках і без пера, не бракує в Америці і тепер! Через невідповідальні вчинки таких елементів маємо й час від часу замішання. Та це все минеться і поле буде вичищене. Тільки це вимагає часу, особливо тоді, коли для добра нашої іміґрації не хочеться засмічувати часопису, чи наших публичних виступів — брудом, а хочеться задержати рівновагу й повагу.

ВІДЕНЦІ ЗГАДУЮТЬ РОЗУМОВСЬКОГО

Один з найзначніших округів Відня це його третій округ, що зоветься Ляндштрассе. В ньому найкраща частина має назву **Дипльоматенфіртель** — „посольська дільниця" — тому, що тут є палати майже всіх головних закордонних посольств. А коли ви поміж тими пишними палатами на Ляндштрассе проходжуєтеся, то скорше чи пізніше попадете на вулицю **Разумовскіґассе**, де під ч. 23 видвигається ще нині палата, якій історичне імя — Разумовскіпалє. Правда — це сьогодні вже ніяка аристократична резиденція, а затишний осідок державного ґеольоґічного інституту (Ґеольоґіше Бундесанштальт) з мінеральоґічними музеями та з бібліотекою 20,000 томів і карт. Та проте подібно, як в маєстатично високих салях віденської Національної Бібліотеки в колишнім цісарськім Бурґу вас мимохіть обвіває подих проґомонілих часів імперії і величі Габсбурґів, так і в палаті того ґеольоґічного інституту в душі вам оживають спомини про давно-давно проминулу епоху життя того вельможі, що тут колись мав свою резиденцію... А імя того вельможі, це — як каже віденець: —

Разумофскі.

Менше або більше зручно вимовляє це чуже імя сердега портієр, пояснюючи вам притім, що це чисто російське імя, бо його колишній носій був чистої крови москалем. А у вас, в українського гостя, спершу іронічна усмішка, а далі невгомна охота розповісти тому наївному віденцеві всю дивну, самим життям зложену казку про властивий рід того нібито російського магната, якого імя так тісно звязане з історією колишнього цісарського Відня, Відня епохи великого Конгресу...

Цеж він — князь Андрій Розумовський, син останнього гетьмана України Кирила, а братанич того українського козака Олексія Розума (1709—1771), що то завдяки своїй красі та гарному голосові став чоловіком цариці Єлисавети і отак властиво — зятем Петра І...

— Чоловіком цариці! — повторяє мій портієр, повен найвищого здудування. Бо віденець, хоч він сьогодні горожанин австрійської республики, — „ди репаблік", як це він каже трохи зідливо — ще завше не позбувся теплого сентименту та вірно-підданчого респекту для династичних володарів, від князів починаючи. І йому просто ґодї уявити собі нині щастя того колишнього лемешівського козака Розума, коли він для порівнання думає про те, якбито було, якби так напр. цісарева Марія Терезія була звінчалася з якимось парубчаком з Ґрінцінґу або з Нусдорфу...

— Ні, й не здумаєш! — каже мені наш віденець, ще раз крутнувши недовірчиво головою, та після того, як я показав йому відому книжку німецького письменника **Захер-Мазоха** про роман Єлисавети з Олексієм, яку я припадком мав зі собою, він, зберігаючи всетаки культурний рівень правдивого віденця, почав і собі наводити для прикладу деякі мезаліянси з історії Габсбурґів, особливож найновішої дати.

Але хоч я від тієї теми майже спеціяліст і продискутував її вже безліч разів трохи не в усіх середовищах тут, від салонів інтелігенції починаючи, аж ген до тих льокалів простолюддя, де гість пє свій кріґлик пива або фіртлик вина стоячи, то я з моїм новим знайомим не про те хочу тепер говорити.

— Отак, бачите, добродію — кажу я до нього — що той Розумовський, якого імя таке популярне у Відні, не такий то вже дуже стопроцентовий москаль, як це вам, віденцям, здається. Таксамо, як здається вам уже 250 літ, що українець Кульчицький, який в р. 1683 спас вам від заглади Відень, це просто поляк Кольшіцкі, і так ще й нині називається у вас відома каварня в його честь на Фаворітенштрассе... Та він Кульчицький, а не Кольшіцкі, таксамо, як тамтой Розумовський, а не Разумофскі — розумієте мене?

Заскочений такою ненадійною коректурою столітніх традицій з історії Відня, мій пан Губермаєр починає мені притакувати, але з тим лукавим морганням лівого ока, що у правовірного віденця означає ту решту недовірчивости, якої вже не переможеш ніяким арґументом, хоч я наводив йому притім мою німецьку брошуру про Кульчицького (1933) і прирік йому прислати її.

Але коли він прощається зі мною, то каже:

— Тепер я собі з цікавістю прочитаю про того Розумовського в моїй ґазеті, бо признаюся вам, що досі не читав її, „хоч статтю про нього я запримітив, і не тільки в одним журналі".

І тут пан Губермаєр доказав мені ще раз, що пересічний віденець незвичайно інтеліґентний читач газет, який звертає точну увагу на всі актуальні справи, і з яким ви нині про Еспанію можете дискутувати таксамо річево, як і про положення у Франції, або про небезпеку большевизму. А це ось дня **23. м. м.** віденська преса зазначила століття смерти Андрія Розумовського (1836—1936) та присвятила йому з цього приводу, відповідно до журналу, ріжного обему, але майже скрізь прихильні згадки..

Одначе в усіх тих статтях він — російський вельможа. Про його українське походження у статтях, які мені довелось читати, ніде ні згадки.

Очевидно:

Бо вже батько його, наш останній гетьман, був слухняним знаряддям в руках злюки Катерини, яка й принукала його вкінці зректися — хоч і за грубі гроші та нагороди — гетьманства (1764), після чого він жив ще цілих сорок літ, турбуючись головним чином собою та своєю „многолюдною сімєю", на утримання якої призначено було Катериною Гадяцький ключ та Биківську волость. А після того, як гетьманський син, панич Андрій, гарненько вихований на українським хлібі і напхавши кабзу української кервавицею, поїхав у Петербург служити цареві та „отечеству", українське походження Розумового Андруся очевидно геть призабулося, графський титул панів Розумовських преобразив своїм сяєвом „**хлопське**" минуле вщерть, і карієрі пана графа не стояло вже на перепоні ніщо. Отак, опинившись у Відні в часі від 1793—1836 р., спершу як царський посол, а далі, після того, як в р. 1815 дістав титул князя, як почесний горожанин наддунайської столиці, Розумовський добув тут доброго, як бачимо ще й нині, незабутого імени, особливо завдяки своїй любови **до мистецької краси і творчости**, отже нахилові суто українському, з яким справді московська душа не багато має спільного. А притім Розумовський, як на ті часи, людина незвичайно освічена, що в нього теж відсвіт української духовости. Бо нам треба нагадати собі лиш таких темних неграмотіїв та неотесів з рядів тодішньої московської „аристократії", як усе неохайні і пяні Орлови та Патьомкіни, щоб зрозуміти виїмковість европейської освіти в Розумовського гараздь. Зокремаж і найбільш пропамятно зазначилась любов Розумовського до освіти й мистецької творчости в його сердечним **звязку з Бетовеном**, який в історії музичної творчости Відня записаний на завжди як один з найкращих її моментів. А хто знає невблаганну неприступність великого творця IX. Симфонії для всього, що не підходило під маєстатичний рівень його артистичних вимогів, той з найбільшим зрозумінням зможе оцінити вагу духової дружби між Розумовським і Бетовеном.

Тут віденська преса вказує в роковинних споминах головно на **квартет**, що його Розумовський удержував власним коштом, забезпечивши кожного його члена матеріяльно на ціле життя, і який був Бетовенові в кожен час до розпорядимости, чим і пояснюється в першу чергу та готовість, з якою великий музика Німеччини так часто навідувався до палати Розумовського. І таксамо згадують віденські музичні критики про те, що члени того квартету були й собі неабиякі мистці-інструменталісти, а саме: Жупанціґ (перша скрипка), Йоган Зіна (друга скрипка), Франц Вальс (альтівка) та І. Лінке (чельо). Той квартет Розумовського міг продукуватися, де хотів і коли хотів, маючи з цього погляду постійний дозвіл свойого щедрого мецената, зовсім у протилежності до інших таких музичних дружин, удержуваних тоді світськими чи духовними вельможами. Вони іноді поводилися з бідними артистами мов з кріпаками, головнож у Росії, де такий пан міг „свойого" артиста ще і в половині XIX. ст. навіть і вбити, коли він не хотів покірно слухати панських наказів. Ми читаємо лиш з цього погляду щось таке культурно страшне, як відомого московського письменника **Николая Лєскова** оповідання „**Стрижій**", один з найбільш потрясаючих малюнків кріпацтва в Росії, які нині відомі. Притім годиться зазначити ще й те, що спершу другим скрипаком квартету був сам Розумовський, але згодом покинув це, кажучи, що „як дилєтант не почувається гідним грати із справжніми артистами". Отак в розвитку славного на ввесь світ концертового мистецтва у Відні довелось Розумовському завдяки його квартетові відограти маркантну ролю. Те підкреслив уже давніше між іншим славний музичний критик Відня **Едвард Ганзлік**, тойсамий, що у свій час висловився з великим признанням про красу голосу нашого незабутнього співака і патріота Олександра Мишуги, з приводу його виступів у цісарській опері у Відні (**1885 року**).

А три квартети Бетовена, присвячені нашому князеві — ор. 59. — це мистецький памятник тієї їх дружби. Та цікаво булоб воно почути від когось з наших музиків, які вони, оті Бетовенові композиції, присвячені Розумовському, особливож з погляду на евентуальні впливи нашої музики на Бетовена.

Але звязок з найбільшим музичним генієм Німеччини це далеко не одинока з ланк, що так тісно звязані імя Розумовського з Віднем. Як представник Росії царя Александра І. — того кумедного святця і варвара, „брата во Христі" і скритого облудника — в добі Віденського конгресу, він урешті так захопився інтересами Австрії, що бідний Саша мусів його аж напоминати, щоб не забув при нарадах „про добро своєї батьківщини Росії". Цікаво одначе, чи наш Розумовський, чуючи про ту „батьківщину Росію", подумав хоч раз про те, що ділося тоді з Україною, де вже про волю тільки буйні вітри на могилах співали. Затеж, радуючи свій укоханий Відень, князь велів побудувати тут один з мостів на Дунаю і розкішну палату на Ляндштрассе, знищену великою пожежею в саму Сильвестрову ніч 1814 р., та опісля в трохи скромніших розмірах відбудовану, але після смерти Розумовського закуплену князем Ліхтенштайну за ціну 190,000 срібних гульденів, від якого вона врешті перейшла на власність австрійської держави. І кажуть, що коли Розумовський як 62-літній вдовець одружився удруге з прегарною графинею Константиною Тірґайм — його перша жінка, графиня Тун, була теж славна краса! — то покої в його палаті були уладжені для неї так чарівно гарно, і з таким накладом коштів, що подобали на королівські терми з казки ніж на покої в аристократичній палаті. І це теж згадують віденці, шануючи память того „російського" магната...

А мені притім усе нанова лізе на думку питання, чому то польські аристократи, що жили у Відні і теж тут були меценатами мистецтва — ось як Любомірські й Потоцькі — при кожній нараді заявляли Відневі і світові, що вони поляки і тільки поляки, і ще їх ніхто не поважився назвати німцями, ні москалями, а чому українська аристократія стала така охоча цуратися свойого роду? І чи з вищою освіченою верствою не було в нас те саме?

Д-р Остап Грицай.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук заборонюється. — Авторські права застережені.

(36)

Де взявся в батька такий лагідний голос? Диво дивне. А на дівок глянув Володько докірливо. В очах його вогко.

— Ех, — вирвалося в нього. — Що тут казати?...

І більше не сказав нічого. Дівки вдячні йому. Дивний такий. Інший напевно он як усе розплескав би.

Гнали назад худобу до самого вечора. Гнали не шляхом, а побічними дорогами. Володько чув велику втому й батько кілька разів давав йому каштанку.

— Їдь! Мені вже геть зад обліз. Пер, мов вітер. Ночей, дубило його ма', не спав.

Володько їхав. Минали поля, луги, села. Батько збив на потилицю кашкета і був надзвичай говіркий. На половині дороги Володько підїхав до нього.

— Їдьте ще ви, тату! Я вже відпочив.

— Но, но... Їдь, їдь...

Несли до рідних хат втому і радість. Які чарівні оті своя хата і все навкруги. Як приємно сісти на лаві за знайомим столом. На нім миска товстої, гарячої юшки. Заклопотана мати з усмішкою на устах і слюзою в оці. Працюють ложки, зуби. Пара страви лоскоче ніздрі. Урівні оповідання. І, здається, нема сили, якаб могла розірвати цей маленький гурт людей з назвами, тато, мама і діти.

IV.

Почалося нове життя в сусідстві фронту. Гарматні перегроми поволі стали улюбленою музикою... Село жило війною. Школа втекла... Зграї дітвори пасуть по лішниках та запусках худобу, палять купи листу, будують окопи, наступають, варять „у кухні" і дістають порції.

Осінь швидко минає. Шляхом снують обози, літають козаки зі штабу корпусу, що зупинився й осів у Жолобках.

Розпочинається попит на овес та сіно. „Аґа, думає Матвій. Уже не дамся задурно їм, не прошу. А скільки то знищили того вівса"...

Матвієві, отому мужикові, що має поломлені працею руки, мозолі на долонях, відколи їх носить; ті очі, де безодня змагання, муки, впертости. Йому все ясне, мов два рази два. Він бачить, мов на долоні, цілу подію і не тяжко розумному оку оцінити її. Бачить і знає людей — чужих і своїх... І він казав: — пропаде все, бо господаря нема. Нема в Росії хазяїна!... А без нього все „нипочом"...

Це був тяжкий і суворий присуд. Але іншого в Матвія не знайшлося. Військо, здавалось йому, на те й сотворене, щоб руйнувати. І та руйнуюча сила переважала над тими, що снажились і вибивалися з сил, справною та твердою рукою тримали стерно ґігантського корабля. — Кров така, — казав він. — Татарська!...

У Суражі за Шумськом „баба пополнения". Тонка одноколійка звязує її з Острогом. Гарматній говір не вмовкає. Пішли „маршові роти" на „пополнение". Тилявка на середині дороги між фронтом і запасовою базою. Майже кожного дня над вечір діти зриваються з гамором і женуться під жолобецький ліс.

— Москалі йдуть!...

Знайомі незабутні слова. А з лісу висуваються роти — одна за одною, без крику і пісень. Цеж не „перві бої". Тепер ідуть бородаті сибіряки, молоденькі кацапчуки з Рязані, Вологди, Вятки, хто знає, з яких країв, яких земель. Разі, говори, барви...

У Тилявці нічліг. „Квартирери" розписують на воротах крейдою: 5, 10, 15, як де. До Матвієвої хатинки втиснули від 5 до 12. Менше не можна було, більше не влазить.

По приході в село „роти" розпочинають торгівлю. Новенькі „сапагі", „палатки", ватові „фуфайкі", штани, вязані „кальсони". Салдат і душу чорту продасть! Да! Міняють на старе, продають, за що тільки можуть.

— Старік! Меняй сапагі!... Давай какіє нєбудь, ліш би на ноґу абуть...

— А вам же...

— Плювать. У Кремянце новиє дадут. Не пустят умірять у старих...

І міняли. На дрантя, на непотріб з доплатою „два целкових". А роти виходять зі села, мов ограбовані. Відходять і не вертаються. Полон, смерть, ранення... З Кремянця потяги тягнуться і „маршові роти" розвозять по „тилу" каліками. В полон гатили тисячі. Землю кістками забрукували.

Що ближче зима, то більше в селі „фуражирів". Уже й на солому попит. Ячмінь також у моду пішов.

Продав Матвій перші пятьдесять пудів вівса по „руб і двацать". Ну, це вже ціна, але й це не справжня. Фуражир білий папір до підпису тиче Матвієві.

— То ні, господин фуражир. Не підпишу.

— Піші атец. Усьо равно... Піші!

— Ее, не... Не можу. Характер не дозволить.

— Крутой ти дедя. Ну, ладна...

І пише розписку з ціною два рублі за пуд. Дивиться на те Матвій: нечесний пішов народ. Але... І підписав.

— Не бось атец. Нікто тебя не тронет. А жіть і нам нада.

— Крадуть, аж курить, — казав після Матвій. — Краде, хто може. Міліони злодюг... Не буде добра, ох не буде.

А фуражирі, офіцири обозів впасені, мов кабани. Матвіїв знайомий, з білими вусиками „батареєць", завжди найждає за вівсом, ячменем, соломою. Заночує, замовить курку, заплатить добрі гроші. Вечором чай жлоктить, „Кузьму Крючкова" розкурює.

— Ех, жість, жість! — вирветься часом, коли витягнеться на розстеленому серед хати кулі. — Віжу, атец, ти на всьо свой глаз імеєш... Панімаю... Но вайна сволоч разлажіла рускава чєлавєка... Кутерма пашла... Гніёт наш чєлавєк...

— Бо нема хазяїна... От воно! — відповідає певно Матвій.

— Да. Может ти і прав. Царішка наш растерялся... Вот би тебя, атец, на царя... Аа!

„Мерзенна думка, бий тебе сила Божа!" — думав Матвій. Він такого зовсім не мав на думці. Цар царем. Царя ніхто й не вважав господарем. Цар собі цар. Сидить і царює, от ніби архиреї при Службі Божій у церкві. Господарі інші — міністри всілякі. Але ті ні нащо звелися. Хто знає, що за міністри там, але армію паничами білоручками, що ні бе, ні ме, не тямить, запхали. Лізе тобі отаке в окулярах з тоненьким носиком — хлюст хлюстом... Тут вогонь, смерть, а воно з „сестрами" (теж, прости, Господи, слово споганили) розгул творить... Пішли таки в бій. Дай у його команду народ. А ними всі штаби, всі обози запхані. Циґарки, перстені на пальчиках, сестри, подушки... Тьху! — тех вояки!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЩЕ ОДИН ПОГЛЯД.

У журналі „Католик Ревю оф ді Арчдайосіз оф Болтимор" появилася стаття, в котрій редакція критикує монсіньора Райена й о. Коклина за те, що вони зчинили публичну дискусію за політику. Ґазета заявляється за те, щоб обидва ці священики пішли до якого монастиря, де обовязує правило мовчанки, на кілька місяців.

Стаття має наголовок: „Два політичні священики".

Чи не піднеслося з появою тої статті число політичних священиків на одного? Чи не повинен би наголовок властиво бути: „Три політичні священики"?

ОЦІНКА ОПОНЕНТІВ.

У цій статті „Католик Ревю" каже:

„Як радіовим бесідникам, даємо д-рові Райенові 59 процентів, о. Коклинові 85 процентів. Щодо вимови слів, даємо д-рові Райенові 66%, о. Коклинові 75%; щодо умових здібностей — д-рові Райенові 89%, о. Коклинові 77%; щодо сили зискування людей на радіо — д-рові Райенові 28%, о. Коклинові 88%".

Виходилоб, що не мізку треба для позискування собі прихильників на радіо. А може навіть мозок перешкаджає? Чи не требаб о. Коклинові дати ще менший процент за його мізок?

СВЯЩЕНИКИ В ІМЕНІ ЦЕРКВИ?

Каже накінець стаття в „Католик Ревю":

„Думати, що котрий з них говорив в імені церкви, було би просто глумом. Д-р Джан Райен говорив як приватний горожанин Злучених Держав, що називається Джан Райен з Мінесоти, а пан з Дітройту говорив за Чарлза Коклина, і за нікого більше".

Іншими словами, вони говорили як політики, а не священики.

Замітна пригадка з боку пресового органу церкви. Про це часто забувають люди, як їм вигідно забувати.

І ТУТ ДВА ПОГЛЯДИ.

В неділю в одній з протестантських церков у Ню Йорку виступав пастор, д-р Ален Найт Чамерз, з проповіддю, в котрій говорив про цьогорічні президентські вибори й старався порадити слухачам, на кого їм голосувати.

Він виразно признав, що його промова має політичний характер, а потім став доказувати, що проповіди повинні порушувати політичні питання. Він признав теж, що багато з його слухачів підчас проповіди певно захочуть встати й вийти з обуренням з церкви.

Значить, що й у справі пристойности розбирання політичних справ у церкві існують два погляди. Не всі є думки орґану католицької архідієцезії в Болтимор, що священики для добра церкви й краю повинні держатися в проповідях осторонь від політики.

„ОРҐАН МАС".

У своїй політичній проповіді д-р А. Н. Чамерз розбирав між іншим політичні предсказування. про те, хто буде вибраний президентом.

Між іншим він сказав, що не може покладатися на предсказування дослідників цього питання, висланих місячником „Фортюн". Проповідник сказав:

„Цього місячника, що коштує 1 доляр за один зошит, не можна вважати за орґан нових народніх мас".

У звітах пожертв на виборчі кампанії, предложених сенатському комітетові, подано було, що родина міліонерів Дю Портів дала для виборчої кампанії одного президентського кандидата суму 383,000 долярів. Питання: чи можна вважати, що ця міліонерська родина дала цю кольосальну суму на вибори в інтересі народніх мас?

ГАРНІ УСТА.

За вікнами ріжних тютюнових крамниць можна побачити величезні оголошення одного сорту циґареток, на котрих намальована гарна жінка. Все її лице мальоване одною, брунатною краскою. Лише її уста намальовані червоною краскою. Через те з цілого образка кидаються в очі ці уста. Зайво й додавати, що ці уста гарні, повні, немовби зложені до поцілунку.

Та причому тут такі уста на оголошенню циґареток? На те, щоби підсувати дівчатам думку, що як вони будуть курити ці циґаретки, то їх уста стануть таксамо чарівні й приманливі для чоловіків, як у цеї жінки на образку.

Останніми часами в ґазетах стали появлятися про одного кандидата звідомлення, що він почав говорити різко, грімко, вимахувати сильно руками.

Пощо грімкість промови, різкість вислову, сильний розмах рук у кандидата? На те, щоби підсунути слухачам і читачам думку, що кандидат це боєвий бесідник і боєвий діяч. Декотрі ґазетярі, прихильні цьому кандидатові, так і кажуть: виголосив боєву промову...

Звісно, можна бути боєвою людиною і можна нею не бути. Але боєва людина може боротися за нас, а може боротися й проти нас. Тому, коли чути про боєву людину, чи не треба би над тим застановитися: за кого вона боєва, проти кого вона боєва?

ДВІ ОСОБИ, ЧИ ОДНА?

„Ню Йорк Ворлд-Телеґрам" наводить з промови републиканського кандидата Ландона, виголошеної дня 12-го жовтня гострі слова проти допомогової акції федерального уряду.

Говорив Ландон: „Ціла програма не має практичних, здорових, ясних основ", і таке інше.

Два роки тому один великий політик, ґубернатор одного стейту, говорив: „Як демократи не захочуть постояти за цю програму допомоги та демократичну адміністрацію, то я за неї постою".

Цим великим політиком був ґубернатор стейту Канзас, кандидат Републиканської Партії на уряд президента Злучених Держав.

НУ, И ЩО З ТОГО?

„Ну, і що з того?" — питається „Ню Йорк Ворлд-Телеґрам", видно припускаючи, що самий читач собі дасть на це відповідь.

Справді, що з того?

Багато висновків можна зробити з того. Але передовсім чи пригадувати цей факт, як почуємо закид проти політиків з противної партії, що її представник у 1932-гім році обіцював одно, а потім поступав проти цих обіцянок?

З ТЕАТРУ Й МУЗИКИ.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Український Артистичний Театр, що є під управою Дмитра Чутра, виставить знов оперу Чайковського **„Мазепа"**, а це в неділю, дня 6-го грудня б. р., в Ню Йорку, в Карнеґі Гол. Опера буде відспівана українською мовою. В виставі візьмуть участь нові артистичні сили.

Селянин: Пан доктор кажуть собі заплатити за курацію моєї небіжки жінки. А чи пан її вилікували?

— Ні.

— То може пан її забили?

— Чи ви збожеволіли?!

— То завіщож пан жадають грошей?

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В СПРАВІ ТВОРІВ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА.

Чи пригадуєте собі нашого галицького селянина на весні? Як блисло весняне сонце й обсушило землю, він витягав коняку, запрягав до воза, насипав сівеньку збіжжя і виїздив у поле. Перехрестившись та сказавши наголос „помагай, Боже", брав чепиги в руки й орав ниву; а потім своєю широкою і твердою долонею зачерпував із сівеньки зерно і розсівав його по полю. Коли зерно скільчилось і почало вилазити з землі, селянин тішився і радів. Що неділі пополудні він виходив дивитися на свою ниву, як виростає його зерно. А коли прийшла пора жнив і його поле пишалося буйним колосом, то його радощам не було кінця. Ця земля радувала його душу і кормила його тіло.

Таким сіячем, що сіяв духове зерно в український нарід, є наш славний письменник Василь Стефаник, про якого тепер хочу розказати. Його доля не є завидна; бо хоч він на взір нашого селянина орав та сіяв народню ниву, а навіть зерно його зійшло та пишалося повним колосом, то особисто він за те не має ніякої нагороди. Твори його признала українська суспільність як високо вартісні, а проте він нині прибитий, знеможений, старий, хворий та матеріяльно не забезпечений.

Не хоче він від нас милостині, бо є в нього те саме горде серце, що в кожного нашого порядного селянина, який не любить простягати руки по милостиню. Одначе ми повинні помогти йому в той спосіб, що купуватимемо його книжки, його твори. В Канаді перебуває син автора, який має з собою певну скількість творів Стефаника, зібраних в одній великій книжці. Ця книжка коштує $5. Ми можемо помогти йому, купуючи цю книжку. А через купно, ми самі набудемо дуже вартісну річ, яку варт прочитати.

В тій справі були вже навіть заклики в „Свободі", та, на жаль, вони не принесли більших вислідів. На ці всі заклики відозвалися ледви шість осіб, які замовили книжку. Сумне це, але правдиве, що серед нас є таке мале зацікавлення своєю літературою.

Припустім навіть, що нашим людям в біжучу пору тяжко заплатити пять долярів. Одначе у нас в Америці є багато товариств і клюбів, які могли би купити цю книжу збірно, для своїх бібліотек. Є також у нас багато парохій, що теж могли би собі закупити цю книжку. Вони моглиб опісля випозичати її по черзі своїм парохіянам за малою винагородою та в той спосіб повернулисяб кошти і користь для парохіян булаб велика.

Ми мусимо цікавитися долею своїх письменників і мистців та помагати їм вдержуватись на поверхні життя. Мистці, творячи мистецькі речі, часто не мають можности подумати про своє матеріяльне забезпечення. Коли наша суспільність не буде цікавитися долею своїх мистців, своїх велитнів духа, таких як Василь Стефаник, то не дивуймося, що наші мистці потопають у чужім середовищі. Якась чужа нація приголубить їх, а з ними забере теж їх мистецьку спадщину.

Цей допис пишу в надії, що він не пропаде без відгуку. Вірю, що всетаки серед нашої еміґрації в Америці знайдеться більше число таких людей, що розуміють вагу цеї справи. Для тих, що хотілиб замовити собі книгу Стефаникових творів, подаю адресу його сина:

G. W. Stefanyk, Alberta College, Edmonton, Alta., Canada.

Михайло Люлька,
Сайксвил, Па.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 19. жовтня померла в 40-вім році життя ЕВА ЧОП, жінка Томи Чопа. Покійна походила з села Михів, повіт Сокаль.

Похорон відбудеться в четвер, 22. жовтня, в год. 10-тій рано, в українській православній церкві, 334 Іст 14-та вулиця, Ню Йорк, Н. Й.

(Огол.) В. І. П.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ВИБІР КОНҐРЕСУ

Серед завзятої кампанії за вибір президента мало звертається уваги на вибори конґресу. Тому, що вся думка зосереджена біля змагань за вибори президента, то не дивниця, що виборці недобачують того факту, що 32 сенаторів, або одну третину вищої палати конґресу, як теж 435 послів, або цілий склад палати репрезентантів, будуть вибирати в листопаді.

Вислід вибору членів конґресу може глибоко заважити на долі Злучених Держав, таксамо як вибір призидента. Передовсім президент, як голова екзекутиви, становить тільки одну третину федерального уряду. Фактом є, що президент рішає багато краєвих справ, а останніми часами відогравав незвичайно важну ролю в ініціятиві законопроєктів, одначе він мусить мати піддержку конґресу, коли бажає зреалізувати щонебудь із програми своєї партії. Коли президент не має за собою більшости в конґресі, тоді між ним і законодавцями може повстати тертя.

Отже яку ролю відограє конґрес в американськім житті? Перше всього, конґрес має законодатну власть федерального уряду. Дві інші частини, екзекутивна й судейська, це однорядні тіла: екзекутивне для виконування законних приписів, а судейське для вияснювання тихже. Конґрес це верховна власть, як европейські парляменти, незалежна галузь уряду, котрого ніхто не може розвязати та скликати нові вибори, як це водиться у Франції чи в Англії. Президент може тільки не підписати ухваленого закону, а найвищий суд може закон уневажнити, коли це противне конституції.

Проте конґрес має велику законодатну власть, з котрою президент мусить рахуватись, якщо бажає робити які зміни чи реформи. Між іншим конґрес рішає про війну, мир, краєву оборону, оподаткування, державні кредити, межистейтову та заграничну торгівлю, друкування та валюту грошей, натуралізацію, депортацію, іміграцію та багато інших справ. Останніми роками, конґрес обняв нове обширне поле суспільного добра для цілої нації, згідно з приписами конституції, котра передбачає, що конґрес може ухвалити закони „для загального добра Злучених Держав".

Сенат має деякі додаткові виключні права, а саме виступає як екзекутивна рада, за приписами конституції, так, що президент може заключати договори, назначувати деяких високих урядників, включно до членів кабінету, тільки за порадою та згодою сенату. Це є співучасть сенату у заграничній політиці Злучених Держав, як теж право номінацій. Дальше, сенат служить як найвищий суд у справі обвинувачення високих урядників, хоч палата послів має право переглядати всі оскарження за надуживання таких урядників. Це право дає конґресові можність контролі над адміністрацією. Навіть самого президента конґрес може обвинувачувати.

Іншу важну функцію сповняє конґрес, коли вибір президента закінчиться так, що ні один кандидат не дістане більшости голосів, вибраних електорів. Конституція передбачає, що в такім випадку палата послів вибирає президента зпоміж трьох кандидатів, котрі дістали найбільше число голосів електорської колеґії, коли сенат вибирає віцепрезидента таксамо з поміж трьох кандидатів, що дістали найбільше голосів у тій колеґії.

Так вкоротці зображені функції конґресу. В бігу політичної еволюції вага конґресу як законодатного тіла мабуть у дечім зменшається, коли щораз більше людей почали глядіти на президента, щоби вжив більше своєї екзекутивної влади для переведення всіх важних законів. Одначе роля конґресу, як орґану публичної опінії, мабуть збільшилась, а по закону він не втратив на авторитеті як одиноке законодавство Злучених Держав.

Останній, 74 конґрес мав більшість демократів в обох палатах. У сенаті 69 демократів, 25 републиканців, двох незалежних, а в палаті послів 322 демократів, 103 републиканців і 10 з інших партій. Який буде склад наступного конґресу, годі покищо передбачити.

У конґресі можуть засідати члени тутешнього як і чужинецького роду. В останнім конґресі було кількадесять членів чужородців, а між теперішними кандидатами є велике число чужинецького роду.. Згідно з конституцією, конґресмен мусить мати 35 років життя та бути сім років ситизеном, а сенатор щонайменше 30 років життя і десять літ ситизеном. Послів вибирається на два роки, а сенаторів на шість років. Всі вони дістають платні по десять тисяч долярів річно.

ФЛІС.

Образа.

— Тату, тета тебе образила.

— Чому?

— Вчора сказала мені, що я осел, а тепер каже мені, що я викапаний батько.

— Останніми часами дістав я багато листів із погрозами.

— А чи маєте на когось підозріння?

— Так, на мого кравця!

Наївний.

— Що? Ви дякуєте? Видно вам наша кава не смакує?

— Алеж де там, пані добродійно, дома я пю ще гіршу!

— Що ви пете дома?

— Постійно чай з румом. Моя жінка пе чай, а я рум.

„Зростаючого державного доходу не можна вважати мірилом уздоровлення, хіба що він складається виключно з приходу із приватних джерел", говорив державний сенатор В. Баррей Барбур на зборах Жіночого Републиканського клюбу в готелю „Вінфілд Скат" в Елизабеті, Н. Дж.

„Як довго великанські суми, започатковані федеральним урядом, становлять значну частину збільшення державного доходу, так довго ми не будуємо безпечного добробуту", сказав сенатор Барбур.

„Це так, якби хтось тягнув себе вгору за вуха від своїх чобіт. Новий Розділ роздає багато грошей, люди видають їх, вони стають податком, і Новий Розділ гратулює собі з приводу побільшення добробуту. В суті речі це тільки побільшення на папері за позичені гроші.

„Побільшені податки накладають, щоби покрити урядові недобори. Що варт побільшений державний дохід, коли рівночасно з тим побільшенням збільшується податки? Великий дохід не робить чоловіка заможним, якщо податки забирають від нього найбільшу частину його грошей.

„Може воно й модерно, може це політика вільного руху мати перебільшений державний дохід і великий податок, але я волів би випробувану й вірну рівновагу мірного державного доходу і малого податку". (п. огол.)

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (35)

© 1936 Edgar Rice Burroughs, Inc.—Tm. Reg U. S. Pat. Off. UNITED FEATURE SYNDICATE, Inc.

Орандо був відважним воїном. Колиб на нього був напав лев, він був би мав менше страху, ніж тепер, коли на нього напали чотири кровожадні дикуни з орґанізації „жахливої смерти". Побачивши, як вони з поспіхом зближаються до нього, він жахливо закричав. Його крик почув Тарзан і почав бігти йому на підмогу.

В тім моменті посеред нетрів у шатрі лежала біла дівчина. Вона переверталася на всі боки і хоч була дуже втомлена дводневим маршем, то не могла чомусь заснути. Таємничий шум нетрів, далі харч, споряджений чорними, до якого вона зовсім не звикла, а передовсім пляни, що занесли її сюди до Африки, не дали їй заснути.

По кожній хвилині, як тільки вона здрімалася, щось пробуджувало її і вона мусіла силувати себе, щоб на хвильку заснути. Та хоч уже багато терпіла, хоч труднощі і небезпеки ще далі її дякали, вона ні на хвилю не вагалася, чи вертатися, чи йти далі. „Краще вмерти ось тут, ніж завертати від свойого шляху", думала вона.

Кілька кроків від її шатра стояв узброєний сторож. Він вдивлявсь у темінь нетрів та прислухувався до кожного звуку. Нагло в одному місці захрустіло хабаззя. Він вцілив свій зір у це місце й побачив перед собою гурт людей, одітих у кожі леопарда. Він хотів крикнути, але жах здавив йому горло. Один з людей-леопардів кинувся на нього і розірвав йому горло.